

VERES LÁSZLÓ

MAGYARORSZÁG
17–19. SZÁZADI PARASZTÜVEGEI

DEBRECEN, 1991

TARTALOM

BEVEZETÉS	5
I. A MAGYAR ÜVEGIPAR KIALAKULÁSA ÉS FEJLŐDÉSE	
A 17. SZÁZADIG	9
1. Az üveg alapanyaga és tulajdonságai. Az üvegekészítés alapvető eljárásai	9
2. Európa üvegipara a kora középkorban	13
3. A magyarság megismerkedése az üveggel	22
4. Az üvegyártás kezdetei Magyarországon. 14–16. századi üveghuták	27
II. ÜVEGKÉSZÍTŐ KÖZPONTOK A 17–19. SZÁZADBAN	31
1. Döntő változások az európai üvegyártásban. A velencei üvegipar hanyatlása, a cseh kristályüveg uralomra jutása	31
2. A magyar üvegipar szerkezeti átalakulása a 17. században	34
3. A magyar üvegyártás virágkora, 18–19. századi üvegekészítő központok	45
Erdély és Magyarország keleti része	51
Felső-Magyarország	57
Dunántúl és Délvidék	63
4. A 17–19. századi üveghuták berendezése, felszerelése. Az üvegekészítés technikája	68
III. AZ ÜVEGBŐL KÉSZÜLT HASZNÁLATI TÁRGYAK TÉRHÓDÍTÁSA A PARASZTSÁG KÖRÉBEN	77
1. Az üvegek értékesítése, a huták piacörzetei	77
2. Üvegek a paraszti háztartásokban	85
IV. A PARASZTÜVEGEK FORMAI, FUNKCIÓBELI SAJÁTOSSÁGAI ÉS DÍSZÍTMÉNYEI	97
1. Tárolóedények	99
Palackok	99
Ballonok	101
Butéliák	103

Tejes- és befőttesüvegek	107
Kancsók	108
Pincetokba való palackok	112
Korsók	114
2. Ivóedények	116
Poharak	116
Kancsó poharak	120
Porciós- és füttyülő üvegek	121
Butykosok	122
Kulacsok	123
Bokályok	124
Kotyogós üvegek	125
3. Vegyes használati üvegek	126
4. Különleges rendeltetésű üvegek	130
V. A PARASZTÜVEGEK HELYE A NÉPMŰVÉSZETBEN	132
1. A népművészet fogalmának, vizsgálati körének változásai	134
2. A parasztüveg mint népművészeti tárgy	139
ÖSSZEFOGLALÁS	145
IRODALOM	150
ZUSAMMENFASSUNG	158
SUMMARY	165
ILLUSZTRÁCIÓK	171